

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Mgr inż. Krzysztof Czarnecki

„Zwiększanie trwałości matryc do przemysłowej produkcji elementów szklanych”

Celem pracy doktorskiej było opracowanie rozwiązania materiałowego powłoki PVD, która zapewni zwiększenie trwałości narzędzi formujących wykorzystywanych w wielkoseryjnych procesach wytwarzania wyrobów szklanych, oraz wybór metody obróbki powierzchniowej umożliwiającej jej wytwarzanie.

W swojej konstrukcji praca stanowi interdyscyplinarne połączenie działań w obszarze budowy i eksploatacji maszyn – w zakresie kształtowania właściwości narzędzi formujących do produkcji elementów szklanych, oraz w obszarze inżynierii materiałowej – w zakresie nowoczesnych rozwiązań materiałowych powłok PVD.

W części I rozprawy doktorskiej przedstawiona została geneza podjętego problemu badawczego. Przeprowadzono charakterystykę wielkoseryjnych procesów produkcji wyrobów szklanych, a także dokonano analizy stanu wiedzy w zakresie zwiększania trwałości wykorzystywanych narzędzi formujących oraz jakości produkowanych wyrobów. Dokonano także analizy możliwości inżynierii powierzchni w zakresie kształtowania właściwości warstwy wierzchniej narzędzi wykorzystywanych w procesach formowania wyrobów szklanych, zarówno pod kątem rozwiązań materiałowych, jak i technologicznych. Na tej podstawie zaproponowano oryginalny opis mechanizmu zużycia wykorzystywanych form i wytłoczników, wskazując bardzo szybki proces krystalizacji szkła, jako istotny czynnik determinujący ten proces. Wskazano także właściwości, którymi należy się kierować przy wyborze powłok zwiększających trwałość elementów formujących, wykorzystywanych w procesach formowania wyrobów szklanych. Na podstawie dokonanych analiz sformułowano hipotezę, że w celu efektywnego zwiększania trwałości narzędzi formujących wykorzystywanych w wielkoseryjnych procesach wytwarzania wyrobów szklanych, celowe jest nakładanie powłok wielofunkcyjnych, charakteryzujących się zarówno zwiększoną odpornością na zużycie ściernie, zwiększoną odpornością cieplną, a także jak najmniejszą zwilżalnością w kontakcie z masą szklaną. W ramach zrealizowanej pracy do badań wybrano cztery różne powłoki PVD. Procesy wytwarzania wybranych powłok zrealizowano

z wykorzystaniem urządzenia technologicznego typu: Standard, produkcji Instytutu Technologii Eksploatacji – Państwowego Instytutu Badawczego w Radomiu.

W części II rozprawy doktorskiej zaproponowano i opisano metodykę badawczą, w celu kompleksowej oceny właściwości powłok PVD wybranych do badań, w tym m.in.: mikrostruktury, właściwości fizykochemicznych (skład chemiczny, twardość, moduł Younga, adhezja, chropowatość powierzchni), a także właściwości funkcjonalnych (odporność na zużycie ściernie w kontakcie ze szkłem, zwilżalność powierzchni ciekłym szkłem). W przyjętej metodyce badawczej wykorzystano autorską metodę oceny zwilżalności powierzchni powłok ciekłym szkłem, wykorzystującą pomiar kąta zwilżania.

W części III rozprawy doktorskiej przedstawiono wyniki zrealizowanych badań laboratoryjnych, a następnie spośród badanych powłok PVD wskazano rozwiązanie materiałowe, charakteryzujące się najlepszymi właściwościami w procesie zwiększania trwałości narzędzi formujących wykorzystywanych w wielkoseryjnych procesach wytwarzania wyrobów szklanych, tj. zarówno dobrą odpornością na zużycie ściernie w kontakcie ze szkłem, jak i małą zwilżalnością powierzchni ciekłym szkłem. We współpracy z Hutą Szkła Trendglass w Radomiu przeprowadzono weryfikację wybranej powłoki PVD, pod kątem jej skuteczności w zwiększaniu trwałości narzędzi formujących, wykorzystywanych w produkcji elementów szklanych. Wyniki prac badawczych zrealizowanych w ramach rozprawy potwierdziły postawioną hipotezę, że wytworzenie na powierzchniach roboczych narzędzi wykorzystywanych w procesach formowania wyrobów szklanych, powłok wielofunkcyjnych, charakteryzujących się zarówno zwiększoną odpornością na zużycie ściernie, zwiększoną odpornością cieplną, a także jak najmniejszą zwilżalnością w kontakcie z masą szklaną, umożliwia zwiększenie ich trwałości eksploatacyjnej. Potwierdzono również, że decydujące znaczenie w projektowaniu właściwości powłok PVD, przeznaczonych do zwiększania trwałości narzędzi formujących, ma poznanie dominujących mechanizmów ich niszczenia.

Efektom zrealizowanych prac badawczych jest opracowanie zweryfikowanego praktycznie rozwiązania materiałowo-technologicznego w obszarze inżynierii powierzchni, zapewniającego poprawę trwałości narzędzi formujących wykorzystywanych w wielkoseryjnych procesach produkcji wyrobów szklanych.